

Przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Grafika interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce

Źródło: dostępny w internecie: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sign_here_\(Unsplash\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sign_here_(Unsplash).jpg), licencja: CC 0 1.0.

Bezrobocie to zjawisko społeczne, które przejawia się tym, że grupa ludzi zdolnych do pracy i pragnących ją podjąć, nie znajduje zatrudnienia. Bezrobotny nie jest nigdzie zatrudniony, nie prowadzi działalności gospodarczej ani nie wykonuje żadnej innej pracy zarobkowej. Jakie mogą być przyczyny takiego stanu i jakie skutki może przynieść bezrobocie? Odpowiedzi na te pytania znajdziesz w tym e-materiale.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, jakie są przyczyny bezrobocia.
- Zapoznasz się z przestrzennym zróżnicowaniem bezrobocia w Polsce na podstawie danych GUS.
- Wymienisz negatywne i pozytywne skutki bezrobocia.
- Określisz, jak plasuje się stopa bezrobocia w Polsce na poziomie wojewódzkim oraz według płci.

Bezrobocie: czym jest, jego rodzaje, fazy oraz stopa bezrobocia

Bezrobocie to zjawisko złożone, mające wiele przyczyn i skutków – ekonomicznych, społecznych, psychologicznych. Z definicji **osoba bezrobotna** to osoba niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, nieucząca się w szkole w systemie dziennym, zarejestrowana we właściwym powiatowym urzędzie pracy, jeżeli: ukończyła 18 lat, (z wyjątkiem młodocianych absolwentów), kobieta nie ukończyła 60 lat, a mężczyzna 65 lat, nie nabyła prawa do emerytury, renty inwalidzkiej, nie jest właścicielem lub posiadaczem nieruchomości rolnej o powierzchni powyżej 2 ha przeliczeniowych, nie jest osobą niepełnosprawną, której stan zdrowia nie pozwala na podjęcie zatrudnienia nawet w połowie wymiaru czasu pracy, nie jest osobą tymczasowo aresztowaną i nie odbywa kary pozbawienia wolności, nie uzyskuje miesięcznie dochodu w wysokości przekraczającej połowę najniższego wynagrodzenia, nie pobiera zasiłku stałego lub renty socjalnej.

Rodzaje bezrobocia

- **Frykcyjne**

Występuje, gdy na rynku pracy można odnotować duży popyt i zbyt małą podaż pracy. Bezrobocie frykcyjne jest przejściowe i dynamiczne. Na rynku pracy liczba miejsc pracy nieustannie ulega zmianom. W bezrobociu frykcyjnym czas poszukiwania pracy to średnio 3 miesiące, dlatego bezrobocie to często nazywane jest bezrobociem krótkotrwałym.

- **Strukturalne**

Jest bardzo podobne do bezrobocia frykcyjnego, jednak w odróżnieniu od frykcyjnego bezrobocie strukturalne utrzymuje się dłużej i dotyczy większej liczby osób. Przyczyny tego bezrobocia trudniej jest zniwelować. Osoby będące na bezrobociu strukturalnym nie mają wykształcenia oczekiwanego przez pracodawców. Bezrobocie strukturalne dotyczy obszarów geograficznych czy konkretnych branż rynku. Jak wskazuje Łukasz Arendt w opracowaniu *Bezrobocie – między diagnozą a działaniem, Poradnik dla pracowników służb społecznych*, bezrobocie strukturalne:

„ związane jest ze zmianami popytu na produkty, wdrażaniem postępu technicznego, nierównomiernym rozmieszczeniem geograficznym przedsiębiorstw, niedostosowaniem struktury kształcenia kadr do rzeczywistych potrzeb gospodarki, restrukturyzacją lub likwidacją nierentownych gałęzi produkcji. Przyczyną bezrobocia strukturalnego mogą być również zmiany w podaży zasobów siły roboczej wywołane procesami demograficznymi.

- **Koniunkturalne**

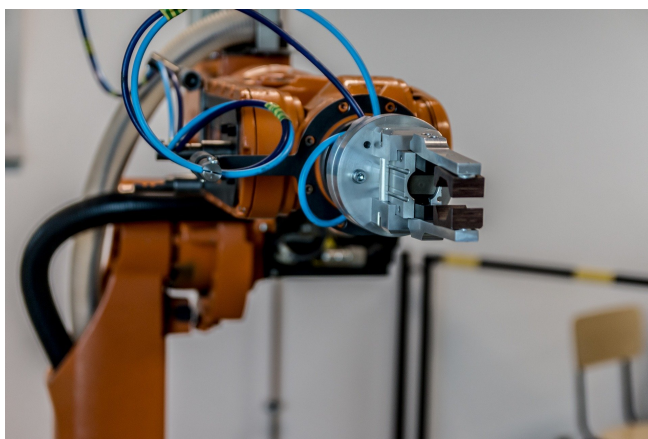
Związane jest ze wzrostem i spadkiem gospodarczym. Jest to bezrobocie cykliczne. Jego wzrost odnotowuje się, gdy występuje spadek gospodarczy i jednocześnie wzrost bezrobocia.

- **Technologiczne**

Jest spowodowane zmianami w przedsiębiorstwach. Innowacje technologiczne zastępują czynności wykonywane przez ludzi lub wykluczają osoby o zbyt małych umiejętnościach i zbyt niskim stanie wiedzy.

- **Sezonowe**

Obejmuje stanowiska, które wraz ze zmianą sezonu zaprzestają działalności. Osoby zatrudniane sezonowo pracują przez kilka miesięcy w ciągu roku.

Roboty często zastępują poszczególne miejsca pracy, automatyzując produkcję.

Źródło: dostępny w internecie: <https://pixabay.com>, domena publiczna.

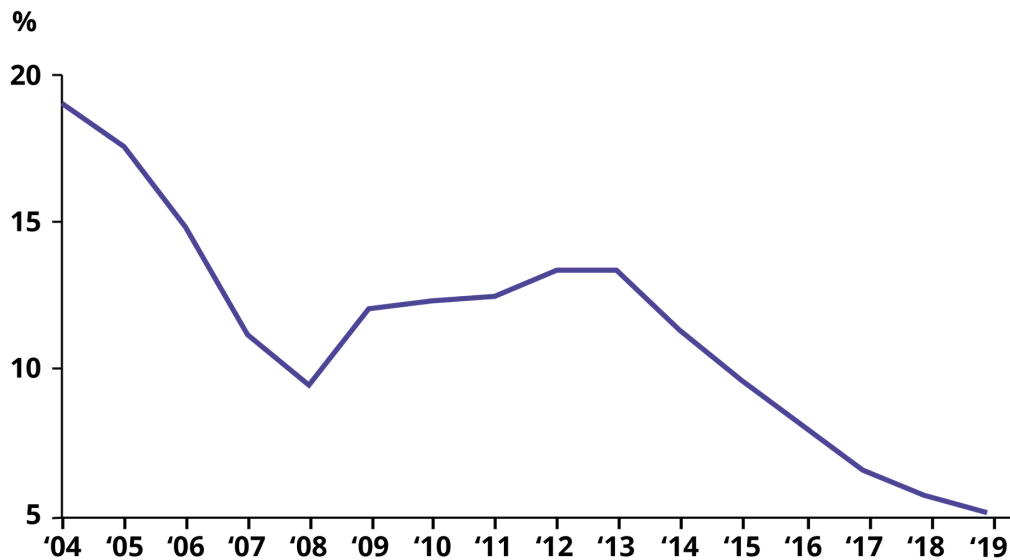

Zbieranie owoców i warzyw jest najczęstszą formą zatrudnienia sezonowego.

Źródło: dostępny w internecie: <https://pixabay.com>, domena publiczna.

Stopa bezrobocia

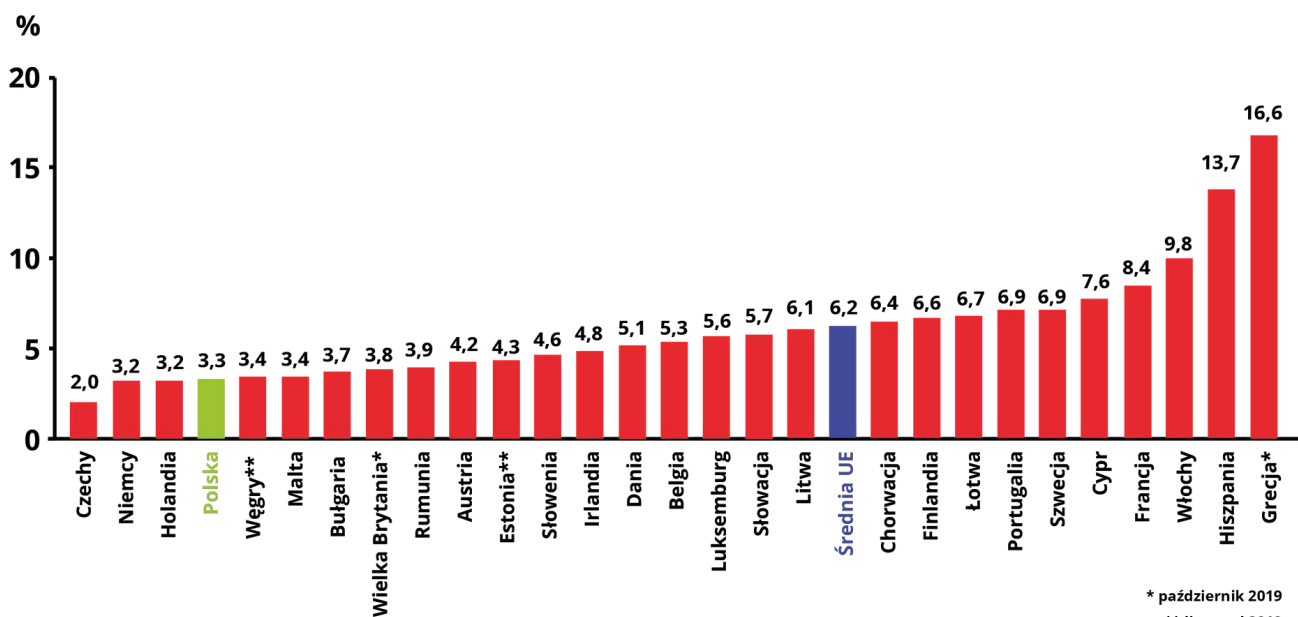
Stopa bezrobocia to udział zarejestrowanych bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo. Jest ona miarą bezrobocia wyrażaną jako procentowy udział bezrobotnych w liczbie ludności czynnej zawodowo.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce na przestrzeni lat 2004–2019

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., oprac. na podstawie BDL GUS, licencja: CC BY-SA 3.0.

W Polsce od 2013 roku stopa bezrobocia sukcesywnie spada. Jest to zjawisko bardzo pozytywne, gdyż świadczy o rozwoju naszego kraju. W grudniu 2019 roku Polska wg danych Eurostatu była w pierwszej piątce krajów o najniższej stopie bezrobocia w UE.

* październik 2019

** listopad 2019

Stopa bezrobocia w UE. Polska w 2019 roku odnotowywała jedną z najniższych stop bezrobocia we wspólnocie.

Źródło: dostępny w internecie: <https://www.gov.pl/web/rodzina/eurostat-polska-wciaz-w-czolowce-krajow-z-najnizszym-bezrobociem> (zmodyfikowane), licencja: CC BY-SA 3.0.

Główne przyczyny bezrobocia

- Niski poziom wykształcenia części społeczeństwa, np. po upadku Państwowych Gospodarstw Rolnych (PGR), sprawił, że wielu ludzi w **wieku produkcyjnym**, często słabo wykształconych, pozostało bez pracy.
- Szybki rozwój nowych technologii – wielu pracodawców chce uniknąć dużych kosztów pracy, inwestując w nowoczesne, pracooszczędne technologie.
- Wysokie koszty pracy dla pracodawców – wysokie podatki, obowiązkowe świadczenia pracodawców zniechęcają ich do tworzenia nowych miejsc pracy.
- Brak poszukiwanych przez pracodawców umiejętności u kandydatów.
- Wejście na rynek pracy pokolenia wyżu demograficznego, w wyniku czego chętnych do pojęcia pracy jest zbyt wielu.
- Niedostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy – szkoły nie zawsze dostrzegają aktualne potrzeby rynku i kształcą specjalistów o wąskich kwalifikacjach, niepotrafiących przestawić się na inny rodzaj pracy.
- Wysokie zasiłki dla **bezrobotnych**, pomoc socjalna.
- Niedopasowanie terytorialne miejsca zapotrzebowania na pracę i miejsca zamieszkania potencjalnych pracowników.
- Nagłe zmniejszenie zapotrzebowania na dany produkt lub usługę.
- Gospodarka państwa nastawiona na import, czyli spadek zapotrzebowania na produkty wykonywane w Polsce.
- Sezonowe zmiany w rodzaju i skali zatrudnienia.

Skutki bezrobocia

Bezrobocie dotyka wielu dziedzin życia i różnych aspektów funkcjonowania państwa. Przynosi ze sobą zarówno negatywne, jak i pozytywne skutki, choć te pierwsze zdecydowanie przeważają.

Negatywne ekonomiczne skutki bezrobocia

- Spadek poziomu produkcji.
- Rozwój szarej strefy, zmniejszanie się wpływów i deficyt budżetowy.
- Większe wydatki państwa na pomoc socjalną i walkę z bezrobociem.
- Utrata umiejętności i kwalifikacji wśród osób bezrobotnych.

Negatywne społeczne skutki bezrobocia

- Poczucie wykluczenia ze społeczeństwa, osoby, które nie zarabiają, często są izolowane społecznie, bo nie mogą pozwolić sobie np. na zakup lub korzystanie z niektórych produktów i usług.
- Utrata statusu społecznego.
- Pogarszające się relacje z rodziną i bliskimi.
- Pogarszanie się stanu zdrowia społeczeństwa.
- Patologie społeczne, czyli alkoholizm, agresja, często wobec najbliższych, skutkujące pogarszającymi się relacjami z rodziną i bliskimi i rozpadem rodzin.
- Bieda i ubóstwo. Wynika to z faktu, że osoby, które nie posiadają pracy, nie mogą zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych.
- Emigracja zarobkowa. Osoby, które nie mogą znaleźć pracy w Polsce, emigrują w poszukiwaniu zatrudnienia do innych krajów.
- Odkładanie decyzji o założeniu rodziny. Brak pracy i stałych dochodów sprawia, że wielu ludzi nie stać na utrzymanie rodziny, co sprzyja starzeniu się społeczeństwa i wpływa na niski przyrost naturalny.

Negatywne psychologiczne skutki bezrobocia

- Obniżenie samooceny i wiary w siebie.
- Niski poziom zadowolenia z życia.
- Stres, depresja i zaburzenia emocjonalne.
- Myśli i próby samobójcze.
- Zrezygnowanie i niechęć do poszukiwania pracy.

Ciekawostka

Czy wiesz, że...

Brak pracy jest bardzo dużym obciążeniem psychicznym dla człowieka. Brak płynności finansowej, poczucie beznadziejności oraz spadek samooceny opisano w literaturze jako psychologiczne fazy bezrobocia.

1. **Faza szoku:** po utracie pracy pierwszymi silnymi emocjami są agresja i złość lub stany lękowe. Bezrobotny ma silne poczucie klęski.
2. **Faza pseudooptymizmu:** tzw. efekt urlopu, człowiek cieszy się wolnym czasem, który poświęca na rekreację. Ma wrażenie, że znajdzie bardzo szybko nową pracę.

3. **Faza pesymizmu:** występuje po bezowocnych poszukiwaniach pracy (zazwyczaj jest to pół roku). Bezrobotny odczuwa frustrację, bezsilność, bardzo często pojawia się też zazdrość względem pracujących znajomych.
4. **Faza fatalizmu:** dłuższy okres bezrobocia (powyżej roku) powoduje wkroczenie w fazę fatalizmu. Bezrobotny ma poczucie beznadziei swojej sytuacji i tego, że nic nie da się zrobić, iż skazany jest na życie bez pracy. Jeśli przy tym wszystkim rodzina doświadcza trudności finansowych, bezrobotny może mieć poczucie życiowej porażki. Pojawiają się choroby psychosomatyczne, depresja. Faza fatalizmu jest niezwykle destrukcyjna dla psychiki, zmienia zachowanie człowieka na tyle, że nawet jeśli w poprzednich fazach bezrobocia po rozmowie kwalifikacyjnej otrzymałby pracę, to w fazie fatalizmu jego zachowanie oraz podejście do życia i pracy może uniemożliwić znalezienie zatrudnienia.

Pozytywne skutki bezrobocia

Chociaż bezrobocie wydaje się jedynie negatywnym zjawiskiem, może mieć także pozytywne skutki.

- Większa konkurencyjność na rynku pracy, która stymuluje pracowników do zdobywania specjalistycznego wykształcenia i nowych umiejętności.
- Większa motywacja, dyscyplina, zaangażowanie i efektywność pracowników.
- Zainteresowanie elastycznymi formami pracy.
- Łatwiejsza walka z inflacją (mniejsza presja na podnoszenie pensji).
- Szukanie nowych ścieżek kariery i przemyślane wyznaczanie celów zawodowych.
- Krótkotrwała migracja zarobkowa pozwalająca lepiej poznać inne kultury.

W Polsce [stopa bezrobocia](#), czyli stosunek liczby bezrobotnych do liczby [osób aktywnych zawodowo](#), wynosi 5,5% (według danych GUS za luty 2020). Największe bezrobocie notuje się w województwach: warmińsko-mazurskim, kujawsko-pomorskim, podkarpackim i świętokrzyskim, najniższe w województwach: wielkopolskim i śląskim.

Obecnie najbardziej poszukiwanymi pracownikami są: programiści aplikacji, lektorzy języków obcych, agenci i administratorzy nieruchomości, specjaliści do spraw sprzedaży, kierowcy operatorzy wózków jezdniowych oraz magazynierzy.

Słownik

ludność aktywna zawodowo

wszyscy pracujący zawodowo oraz zarejestrowani bezrobotni

ludność bierna zawodowo

część społeczeństwa, którą stanowią osoby w wieku powyżej 15 lat, niepracujące i niebędące bezrobotnymi

osoba bezrobotna

osoba niezatrudniona i niewykonywająca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy lub innej pracy zarobkowej

stopa bezrobocia

wielkość statystyczna opisująca nasilenie zjawiska bezrobocia w danej populacji; najczęściej definiuje się stopę bezrobocia jako stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej zawodowo

wiek produkcyjny

ludność wykonująca pracę przynoszącą dochód oraz bezrobotni; według metodologii Głównego Urzędu Statystycznego w wieku produkcyjnym znajdują się: mężczyźni pomiędzy 18. a 64. rokiem życia, kobiety pomiędzy 18. a 59. rokiem życia; wiek produkcyjny dzielony jest dalej na: wiek mobilny – 18–44 lata mężczyźni i kobiety i wiek niemobilny – 45–64 lata mężczyźni i 45–59 lat kobiety

Grafika interaktywna

Polecenie 1

Korzystając z grafiki interaktywnej, przeanalizuj, w których województwach stopa bezrobocia jest największa i najmniejsza. Wyjaśnij, jakie są przyczyny takiego zróżnicowania i co wpływa na wielkość tych wartości. Porównaj ze sobą liczbę zatrudnionych kobiet i mężczyzn w danych województwach. Czym są spowodowane różnice w zatrudnieniu w podziale na płeć?

Stopa bezrobocia w Polsce

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., oprac. na podstawie BDL GUS, licencja: CC BY-SA 3.0.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Przyporządkuj skutki bezrobocia do odpowiednich grup.

Pozytywne skutki bezrobocia

Negatywne skutki bezrobocia

łatwiejsza walka z inflacją

spadek poziomu produkcji

utrata umiejętności i kwalifikacji

bieda i ubóstwo

krótkotrwała migracja
zarobkowa pozwala lepiej
poznać inne kultury

szukanie nowych ścieżek kariery
i przemyślane wyznaczanie
celów zawodowych

depresja i zaburzenia
emocjonalne

większa konkurencyjność na
rynku pracy

pogarszające się relacje z rodziną
i bliskimi

Ćwiczenie 2

Zaznacz przyczynę bezrobocia w Polsce.

- ☐ Starzenie się społeczeństwa.
- ☐ Emigracja do Europy Zachodniej.
- ☐ Wejście na rynek roczników z wyżu demograficznego.
- ☐ Wejście na rynek roczników niżu demograficznego.

Ćwiczenie 3

Uporządkuj w odpowiedniej kolejności psychologiczne etapy bezrobocia.

faza szoku

faza pesymizmu

faza fatalizmu

faza pseudooptymizmu

Ćwiczenie 4

Stopa bezrobocia w Polsce według województw w sierpniu 2020 roku

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Przyporządkuj negatywne skutki bezrobocia do właściwych grup.

Skutki bezrobocia

ekonomiczne

depresja i zaburzenia
emocjonalne

obniżenie samooceny i wiary
w siebie

społeczne

rozwój szarej strefy

zrezygnowanie i niechęć do
poszukiwania pracy

psychologiczne

większe wydatki państwa na
pomoc socjalną

spadek poziomu produkcji

emigracja zarobkowa

poczucie wykluczenia ze
społeczeństwa

patologie społeczne

Ćwiczenie 6

Zaznacz właściwą odpowiedź, żeby dokończyć poniższe zdanie.

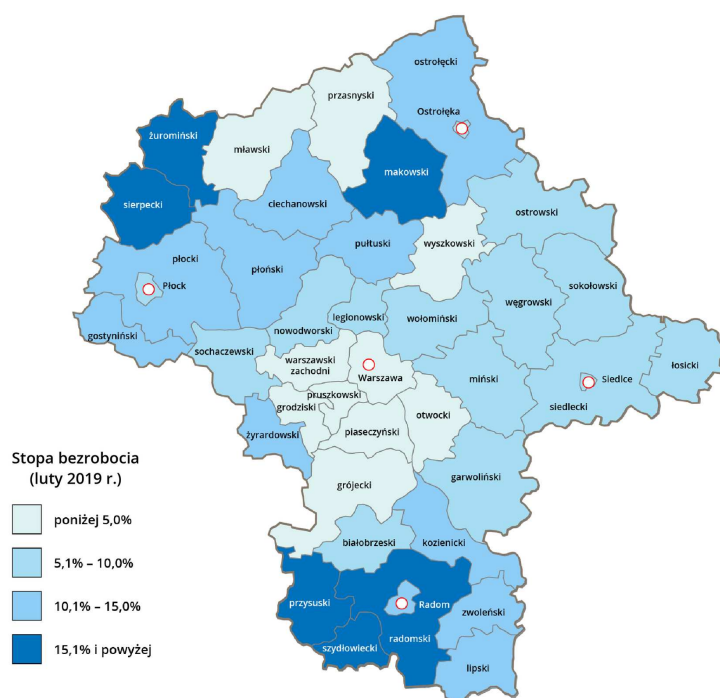
Stopa bezrobocia to:

- ☐ procentowy udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności.
- ☐ procentowy udział osób pracujących w poszczególnych sektorach gospodarki.
- ☐ procentowy udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie osób aktywnych zawodowo.
- ☐ liczba osób niepracujących w danym kraju.

Na podstawie tekstu, mapy oraz innych dostępnych źródeł podaj dwie przyczyny małej wartości stopy bezrobocia w Warszawie oraz w sąsiednich powiatach.

W lutym 2019 r. w urzędach pracy zarejestrowanych było 142 358 osób bezrobotnych. To o 1 041 osób mniej niż w poprzednim miesiącu oraz o 16 765 osób mniej niż w lutym 2018 roku. Stopa bezrobocia zarejestrowanego w ciągu miesiąca zmalała o 0,1 pp., wynosi 5,0% (przy średniej dla kraju 6,1%). Obecnie województwo mazowieckie ze stopą 5,0% zajmuje czwartą pozycję w kraju, za województwem wielkopolskim (3,3%), śląskim (4,5%) i małopolskim (4,9%).

Wartość stopy bezrobocia w województwie mazowieckim (2019)

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., oprac. na podstawie danych z <http://wupwarszawa.praca.gov.pl>, licencja: CC BY-SA 3.0.

Wykorzystując dane zawarte w tabeli, napisz, kiedy nastąpił największy wzrost stopy bezrobocia w Polsce i jakie były jego przyczyny.

Wyszczególnienie					Lata				
Rok	1990	1993	1995	1998	1999	2000	2002	2005	2008
Pracujący w mln	16,1	14,4	14,8	15,3	14,6	14,5	13,7	14,3	15,7
Stopa bezrobocia w %	6,0	16,2	13,1	10,6	15,3	16,0	19,0	19,4	11,5

Źródło: BDL GUS.

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autora: Magdalena Filewicz

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum/technikum, zakres podstawowy, klasa III

Podstawa programowa

XV. Społeczeństwo i gospodarka Polski: rozmieszczenie ludności i struktura demograficzna, saldo migracji, struktura zatrudnienia i bezrobocie, urbanizacja i sieć osadnicza, warunki rozwoju rolnictwa, restrukturyzacja przemysłu, sieć transportowa, atrakcyjność turystyczna.

Uczeń:

5) wyjaśnia zmiany w strukturze zatrudnienia, podaje przyczyny bezrobocia i analizuje przestrzenne zróżnicowanie rynku pracy w Polsce.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- wyjaśnia, jakie są przyczyny bezrobocia,
- analizuje dane GUS dotyczące bezrobocia w Polsce,
- wymienia negatywne i pozytywne skutki bezrobocia,
- wyjaśnia, czym jest stopa bezrobocia
- określa, jaka stopa bezrobocia jest w Polsce i jakie jest jej zróżnicowanie regionalne,
- charakteryzuje przyczyny regionalnego zróżnicowania stopy bezrobocia.

Strategie nauczania: asocjacyjna

Metody i techniki nauczania: blended learning, IBSE

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w grupach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, rzutnik, atlasy geograficzne, roczniki statystyczne, strona internetowa GUS

Materiały pomocnicze

Batorska U., *Rodzaje i struktura bezrobocia w Polsce*, „Przedsiębiorczość – Edukacja” 2005, nr 1, s. 239–250.

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Przedstawienie celów lekcji.
- Wykorzystując treści zawarte w e-materiale, uczniowie wyjaśniają pojęcia: ludność aktywna zawodowo, ludność bierna zawodowo, ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, poprodukcyjnym.

Faza realizacyjna

- W ramach wspólnej dyskusji uczniowie wyjaśniają, kogo w Polsce uważa się za osobę bezrobotną (osobę w wieku produkcyjnym, niepracującą, aktywnie poszukującą pracy). Nauczyciel podaje, że jednym z najczęściej stosowanych mierników bezrobocia jest stopa bezrobocia – pogadanka.
- Uczniowie wyjaśniają, jakie są przyczyny bezrobocia w Polsce, z czego wynika bezrobocie, następnie przedstawiają skutki bezrobocia: ekonomiczne, społeczne i psychologiczne. Uczniowie wymieniają też pozytywne skutki bezrobocia.
- Korzystając z grafiki interaktywnej, uczniowie podzieleni na czteroosobowe grupy starają się wyjaśnić, jakie są przyczyny regionalnego zróżnicowania stopy bezrobocia w Polsce, uwzględniając liczbę bezrobotnych w podziale na płeć. Po upływie czasu wyznaczonego przez nauczyciela uczniowie przedstawiają swoje odpowiedzi na forum klasy.
- Uczniowie na podstawie grafiki interaktywnej dokładniej omawiają przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia w Polsce.

Faza podsumowująca

- Uczniowie, wspierani przez nauczyciela, formułują wnioski końcowe.
- Podsumowanie i utrwalenie wiedzy poprzez rozwiązanie ćwiczeń zawartych w e-materiale.
- Przypomnienie celów lekcji.

- Nauczyciel ocenia pracę uczniów podczas zajęć, biorąc pod uwagę ich zaangażowanie i możliwości.

Praca domowa

- Praca pisemna na temat: „Sposoby aktywizacji osób bezrobotnych i metody przeciwdziałania wzrostowi bezrobocia”.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Grafika interaktywna zawarta w e-materiale może zostać wykorzystana podczas innych zajęć dotyczących bezrobocia (zakres rozszerzony: XVI. 3, XXI. 6).